

БМАССР-эй Верховно Соедэй 1-дэхи зарлалай VII Сесси

БМАССР-эй 1944 оной гүрэнэй бюджет ба 1941, 1942, 1943 онуудай гүрэнэй бюджетэй дүүргэлтэ тухай

БМАССР-эй Финансын Арадай Комиссар нүхэр К. Д. ВИНТОВКИНОЙ элидхэлнэ

НҮХЭД ДЕПУТАДУУД!

БМАССР-эй Верховно Соедэй 1-дэхи зарлалай долоодугаар Сесси болбол немецко-фашистска булимтарагшадые дилжэ Улаан Арми ба советскэ арадай зүгнөө түүхэтэ хайхан илалтануудые бөлүүдэн байгаа үдэрнүүдтэ тэрэшэлэн өсгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай фронтнууд дээрэнэ үдэр ба час бүхэндэ баяр бадаруулма мэдээсэл абтажа байгаа энэ үелэ сугларба.

Манай шэн габьяата Улаан Армийн добтолгодоо дайнай ехэ далайсань, мүн дайсаные эсэсэн бута нэрхэхэ ябадалда хүргэжэ байгаа илалтанууд хадаа бүхи түрүү хүн түрэлтэнине гайхуулан, халуун анхаралынь хандуулхатайа хамта, зайлашагүй харюусаха болоһондоо айха ябадалые дайсанай дунда дэлгэрүүлнэ.

Оломиллион советскэ хүнүүдэй баатарлиг ажалай ашаар, бүхи советскэ арадай маша ехэ хүсэлэлгын, социалистическэ Эхэ орондоо тэрэнэй үнэннэ ба инаг дуратай байһанай ашаар Улаан Армийн эдэ гайхамшаг амжаланууд бөлүүдэгдээ. Гитлеровскэ дээрэмдэдэй зүгнөө гэнэтэ ба харата муухайгаар добтологдоһон Соедүүдэй орон болбол Ленин—Сталиной партиин хүтэлбэрээр арайлингаа бүхи ажахые сэрэгэй байдалда тааруулан шууд түргэнээр шэнэл-

хэн байгуулжа, дайн сэрэгэй ябаса соогуур өөрынгөө сэрэгэй, ажал хөгшолой ба мүнгэн сангай хүсэ шадалые урдань үзэгдөөгүй ехээр ургуулжа шадаһан байха юм.

Гэхэ зуура, дайсаңда эсэргүү шэлүүдэгдэн улам бадархан хүсэтэйгөөр хөгдөжэ байгаа сохилтанууд хадаа советскэ хүнүүдэй банаа сэдхэхэ амарлингы болгохо ёһогүй, харин фронт дээрэ ба ара талада шэн баатаршалгануудые хэхьень уржална, тэрэндэ эмхидхэн хэргэлнэ.

Фашистска хархыс хара золигуудта эсэргүү үнэнтэ зүб, сүлөөлэлтын дай ябуулжа байгаа советскэ арат болбол большевигүүдэй партине, Советскэ Правительствое тойрон хэзээ хэзээ нэйхнээ нягтаар эмхидхэн жагсаад, илалтануудынэмай эмхидхэдэ эхин дээдэн командлагана Советскэ Союзай Маршал нүхэр Сталинаар хүтэлбэрлэгдэн найтамтайгаар урагинаа дабшажа ябана. (Нэрвемэ альга ташалган).

Нүхэд депутатууд! Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ республикийн 1944 оной гүрэнэй бюджет ба 1941, 1942 ба 1943 онуудта номологдоһон БМАССР-эй гүрэнэй бюджетые гүйсэдхэлгэ тухай тоосоо БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Соедээр Таанадай үзэмжэлэ ба баталамжада табигдана.

ехэдхэхэ хэрэгтэй байгаа. 1943 оной бюджетые гүйсэдхэлгэ олонхи аймагуудта 1942 онойхиноо найнаар бөлүүдэгдээ. Улан-Удэ город, Хэжэнгын, Мухар-шэбэрэй, Баргажанай, Зайграйн, Кабанский аймагууд

хайн гүйсэлтэнүүдые туйлаһан байха юм.

БМАССР-эй 1941, 1942 ба 1943 онуудай гүрэнэй бюджетэй гүйсэдхэлэй дүнгүүд гэхэдэ иимэрхүү байна.

оборотно зөөрин дута 225,0 мянга үлүүтэй болоно.

Республикийн аймагуудта ажаүйлэдбэри үйлэдбэрэ үргэдхэхэ а ехэ аргатай байна. энэн ороноо хамгаалгын агууһанай жэлнүүдтэ үргэн хэ олоһон байха юм. Продуктээн гаргалгын хэмжээнэ ондо 7.103 мянган туха лохо байна. тэрэшэлэн үрнөө суглуулагдха м хэмжээн 2.597 мянган байхаар түсэблэгдэнэ.

1943 оной турша епромкомбинат ашагалагдалаһан, 50 шахуу шэлдбэринүүд ба цехүүд хөгдөһөн байна. тусхайла бал, зэмсэг тоног бүтээх, ханай ба оедолой үйлэдбэ эмхидхэгдээ. Нютагай ажбэри болбол нютагтахи эдээр үргэн хэрэглэлэй хэдэн шэнэ зүйлнүүдые гаргада болонхой.

1944 ондо аймагу ажаүйлэдбэрини үмэнэрилгэ табигдана. Үйлэдбдэхэ продукциин үр 1943 онойхиноо 34 проц ехэ болохо байна. тэрэ нютагай ажаүйлэдбэрини 40 процент, эдээ хоолой —20 процент болоно.

Нютагай Соедүүд боллэдбэринэ эмхидхэхэ, сырьёгоор үргэн хэрэглэ товарнуудые бүтээхэ хэтэ үүсхэд ехээр гаргахэ энээнине хэхэ арга боломрандаа бни.

«Нютагай сырьёгоор хэрэглэлэй эд товарнууд хоолой зүйлнүүдые бүтээхэхэ хэмжээ ябуултухай» СССР-эй СН ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1941 январин 7-ой тогтоол зохистой эрхэ байдал байт Энэ тогтоол хадаа үргэнлэлэй эд товар үйлэдбэ предриятинуудта хэдэн хүнтэлэлтэнүүдые олгохораална.

Нютагуудтахи советскэ зургаануудай, ажаүйлэд предриятинуудай зорюуб габал, парти ба праствын энэ тогтоолые бөлн ютагай сырьёгоор ба үнүүдээр үргэн хэрэглэ товарнуудые гаргалгы хэмжээгээр үргэдхэхэ ба хэ: хүнтэлэлтэ абанһанһэлэн тогтоһон фонд үйлэдбэрэ үргэдхэлгэдэ, рэл болбосоролой хэмжэгануудта мүнгэ нэмэжэ тада зорюулха ябадалда бай

Обородһоо абтаха

Обородһоо абтаха назог ондо 20.550 мянган байхаар хараалагдана. Эдаа ажахые хүгжөөһөнэй нинтэ-союзна олзоһоо мүнгэнэй хэмжээ нилээт болгохо, тинмэ болхолоор жэднэ мүнгэ сүлөөлжэ, үеын гаргашануудые хамта зорюулха арга олгоно.

II. БМАССР-эй 1944 оной гүрэнэй бюджетэй ороһонууд

БМАССР-эй 1944 оной гүрэнэй бюджетэй ороһонуудые Арадай Комиссарнарай Совет 108.626,7 мянган түхэригөөр тодорхойло.

Тинн, БМАССР-эй гүрэнэй бюджетэй ороһые 1943 онойхитой сасуулбал, 5.323,0 мянган түхэригөөр нэмэбэ, мүн өөрын ба бэхилэгдэһэн ороһонууд 5.674,0 мянган түхэригөөр дээшэ болоо, энэ хадаа Бурят-Монголой республикийн бюджетэй өөрын ороһын үндэһуурийн ургаһан тухайда гэршэлнэ.

Гүрэнэй предриятинууд ба эмхи зургаануудай сэбэр олзоһоо оролтонууд

Гүрэнэй предриятинуудай сэбэр олзоһоо оролтонууд Бурят-Монголой республикийн бюджетэй ороһонуудта нилээд ехэ һуури эзэлнэ. Тинмэ ушарһаа ороһонь 12.155,0 мянган түхэриг гэхэ гү, али 2013,0 мянган түхэригөөр ехэ байхаар хараалагданхай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай жэлнүүдтэ нютагай ажаүйлэдбэри продукци бүтээн гаргалгаяа 68,3% нэ мээһэн байха юм. Нютагай ажаүйлэдбэри болбол зарим предриятинуудта тусхай захилнуудые бүтээн гаргахар шэнэдхэн байгуулхатайа хамта арат зоной эриятэнүүдтэй зохилдуулан, үйлэдбэрилдэг зүйлнүүдэйнгээ асортиментые олон болгоһон, тэрэшэлэн нютагай түүхэй эдээр элдэб товарнуудые бүтээлгээ эхэдхэн, шэнэ янзын эдлэлнүүдые үйлэдбэрилдэг болоһон байна. Нютагай ажаүйлэдбэри ажалые зүбөөр эмхидхэлгэ, гүрэнэй түсэбүүдые гүйсэдхэхын түлөө тэмсэл хадаа бүтээп гаргадаг товарнуудайнгаа өөрын үные 10% дооһонь оруулха (2% дооһоруулхаар түсэблэһэн байгаа), үйлэдбэрини бүтээсые 9% дээшэлүүлхэ арга олгоо, мүн энээнэй ашаар 2.0 миллион түхэриг мүнгэн түсэбһөө гадуур сугларһан байха юм.

ган түхэригөөр нэмэбэ, мүн өөрын ба бэхилэгдэһэн ороһонууд 5.674,0 мянган түхэригөөр дээшэ болоо, энэ хадаа Бурят-Монголой республикийн бюджетэй өөрын ороһын үндэһуурийн ургаһан тухайда гэршэлнэ.

Ажаүйлэдбэрини предриятинууд ба худалдаа-наймаа эрхилдэг эмхинүүдэй үйлэдбэринигөө даабарине, олзо оруулха түсэбөө үлүүдэн дүүргэхэ үндэһенинэ гэхэдэ, ажалые зүбөөр эмхидхэлгэ, үйлэдбэринигөө хүсэ шадалые хүсэд бүрин ашагалаха ябадал, тусхайта ажалда мэргэжэлгэ, худалмэришэдэй техникескэ болбосоролые дээшэлүүлгэ, нютагай түүхэй эдүүдые хэрэглэгэ болоно.

Зүгөөр, эдээ хоолой ажаүйлэдбэрини предриятинуудта нэмэлтэ продукци бүтээн гаргаха маша ехэ арга боломжонууд байбашье, тэрэнь мууса ашагалагдана, гэхэ зуура эдээ хоолой ажаүйлэдбэрини Наркомадай хамтаатай эмхинүүд продукци үйлэдбэриин гаргалгаяа дайнай урда тээхи 1940 онойхиноо 15% хорооһон байха юм. Ажалай бүтээсын бага (68,0 проценттээ дээшэ бэшэ) байһан ушарһаа 1943 оной үйлэдбэрини хараалагга, мүнгэн зөөри сугларуулха түсэб дүүргэгдэггүй, бүтээн гаргадаг зүйлнүүдэй өөрын үнэ пэмэһэн байна.

Тэрэһнээ шалтагаалан эдээ хоолой ажаүйлэдбэрини предриятинууд 1944 оной январин 1-эй мэдээгээр Промбанкада 1 миллион түхэриг үритэй байба, мүн тэдэ предриятинуудта

I. 1941, 1942 ба 1943 онуудта номологдоһон БМАССР-эй гүрэнэй бюджетые гүйсэдхэлгэ

Республикийн 1941 оной гүрэнэй бюджет хадаа амгалантайбан сагайхьяар 145.909 мянган түхэригэй орошо ба 140.585 мянган түхэригэй гаргаша хэхээр хараалагдан, БМАССР-эй Верховно Соедэй V дугаар Сесси дээрэ баталагдана юм. Энээн сооһоо арадай ажахыда 27.753 мянган түхэриг номологдоод, тэрэнэй 10.305 мянган түхэригын капитал болгон оруулагдха ба лимидһэ гадуур гаргашада хэрэглэгдэхэ гэнэн байгаа. Гэгээрэл болбосоролой хэмжээ ябуулгануудта зорюулан 94.076 мянган түхэриг хараалагдана. тэрээнине 1940 онойхитой сасуулбал 13.800 мянган түхэриг нэмэһэн байна. 1941 оной тэнгээр бидэндэ фашистска Германиян зүгнөө дайлан ороһон ябадал хадаа арайлингаа ажахые сэрэгэй байдалда шэлжүүлэн оруулжа шэнэдхэн байгуулха, манай ресурсуудые оборонно хэмжээ ябуулгануудта зорюулхые эрээ бэлэй. Энэнтэй лашарамдажа, республикийн бюджет сооһоо түрүүшын ээлжээнэй бэшэ гаргашануудта хэрэглэхэ гэнэн мүнгэнһөө 17.808 мянган түхэриг гарган абажа союзна бюджеттэ оруулагдана байха юм. Тингээт байхата 1941 оной бюджетэй ороһонь 131.075 мянган түхэриг, гаргашань 128.913 мянган түхэриг боложо гүйсэдлэгдөө.

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ рес-

публикийн 1942 оной гүрэнэй бюджет.—сэрэгэй сагай бюджет 116.423 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр тодорхойлогдоһон байгаа. Тинхэ зуураа, бюджетээр номологдоһон мүнгэнэй горьтойног хубинь гэгээрэл болбосоролой хэмжээ ябуулгануудта зорюулагдана байна габал, гаргашануудай хэмжээтэй 74%-нь боложо, 1941 ондох гүйсэдхэлһөө 10.500 мянган түхэригөөр нэмэһэн байгаа. Эдэ тоонууд хадаа ажалшалай хэрэглэл тухайда Парти болон Правительствон зүгнөө али тухай ехэ анхарал табигдаг байһые, тэрэшэлэн дайнай эрхэ байдалдашые гэгээрэл болбосоролой эмхи зургаануудай улам ехээр ургажа байһаниие харуулна.

Республикийн 1943 оной гүрэнэй бюджет 104.576 түхэриг хэмжээтэйгээр абтанан юм, энэ хадаа нютагтахи олзо оруулха баялигай улам ургажа байһаниие харуулна. Жэшээлхэдэ, гансахан нютагтаа мэдэлтэй ажаүйлэдбэринэ абажа 1942 оной гүйсэдхэлтэй сасуулаад үзэхэдэ, ороһонь 28 процент дээшэлээ; Наркомместпромой нютагай ажаүйлэдбэрини предриятинуудай ороһонь 2 дахиннаа дээшэ нэмэһэн байха юм. Шэнэ үйлэдбэринүүдые хүдэлгэхэ ба бүтээгдэхэ продукциин хэмжээ бүри ехэ болгохо зэргээр нютагай ажаүйлэдбэринэ хүгжөөһын тулада 1943 ондо бюджетнэ мүнгэнэй оролтые 1942 онойхиноо 2 дахин шахуу

(Түгэсхэлын 3 дахи нүүр)

Нүхэр К. Д. Винтовкиной элидхэлэй түгэсхэл

шай республика дотор обороо абтаха налогтой юрэнхыг 1943 ондо 330 мил. түхэриг хэмжээтэйгээр үлдэгдөө. Манай ажахын зургаануудай динлэнхын ивнэ бюджет гүйсэдхэхэ үлгөө уялгануудыг хүсэд ба саг соонь дүүргэлтэ болон байша.

ородоо абтаха налог хадаа Союзай гүрэнэй бюджеттэ оруулха гол зүйлүүдэй ивнэ мүн болоно. Тиймэһээ, орошны хүсэд бүрин ба саг соонь гүйсэдхэхэдэ союзна хэдэй дүүргэлтэ хангаха, үзлэн БМАССР-эй гүрэнэй эдтэ орохоор хараалагдаһан ивнэ хаалгуйгээр орохо ябае хангаха байна. Тиймэ ха түлбэрийн ба тоосоной амьсе нарин шангаар сахилуу ажахын эмхизургааны хүтэлбэрилэгшэдэй зайгүй гүйсэдхэхэ нангин хуулохо ёһотой.

овоооо хуряагдаха тууд, татабаринууд ба озууднаа абтаха олзын налогууд

д зонһоо, колхозууднаа абтаха налогуудай мүнгэн бюджеттэхи орошын шухалуудтэй нэгэниинь юм. АССР дотор 1943 ондо на д ба татабаринууднаа орошгүрэнэй түсэб үзүүлэн үлдэгдэн байгаа.

сангын, Баргажанай, Яруу-Мухар-Шэбэрэй, Бичурын тууд жэлэйнгээ түсэбые хэсээр үзүүлэн гүйсэд

14 ондо манай республи- бюджеттэ эдэ татабаринаа 25 үзүтэй миллион илг орохоор хараалагдаба. бляка дотор дүн хамта миллион гаран түхэригтэй эдэй налогууд болон бусад иринуудыг суглуулха бай-

логууднаа хүнгэлхэ тухай ан захибаринуудыг нарт сахижа, сэрэгэй албаага бүлээнэртэ. Өсөгэ ороноо агын дайнай инвалидууд хихо хүнгэлэлтэнүүдыг саг олгохо гэшэ гүрэнэй ехэ үлг хэрэг мүн.

13 ондо БМАССР дотор хүнгэлэлтэнүүд олгогдоһон гэбэл: хүдөө-ажахын на- 10.700 мянган түхэриг гүрэнэй 6.800 мянган тү- ивнэ сэрэгэй албаагшадай үртэ; хүдөө нютагуудта үлг эрхэтэд сэрэгэй на- 24.200 мянган түхэри- үлгэлэлтэ абһан байха юм. хадаа Эхэ ороноо хамгаалта манай гүрэнэй зүгһөө тухай ехэ анхарал оролдол- илданаб гэжэ эли тодоор үзэн харуулна.

нэй урьһаламжанууд, ба мүнгэн зөөринн лтерейнүүд болон үлгэлгын кассануудта үлгэ хадагалалга

нэй урьһаламжануудыг орой дунда тараалгаһаа мүнгэн республикын үлгэй орошодо нилээд ехэ үлг эзэлдэг байха юм.

гэ ороноо хамгаалгын үлгэ дайнай жэлнүүдтэхи үлгэй бюджетүүдтэ гүрэнэй амжаанууднаа 38.101 мян- гүрэнэй ороо, мүн 1944 он- до республикын бюджеттэ

13.474 мянган түхэриг мүнгэн орохоор хараалагдаһанхай. Гүрэнэй урьһаламжануудыг захилага манай республикын ажалшадай дунда машина ехэ патриотическэ дэбжэлтын байдалда үлгэргэгдһэн байна, тийн дайнай жэлнүүдтэй турша соо гүрэнэй урьһаламжанууд 152.630 мянган түхэригтэй захигдаһан байха юм.

Эд ба мүнгэн зөөринн лтерейнүүдтэй гарахада манай республикын ажалшад угаа халуунаар угтаж, дайнай жэлнүүдтэ 35.596 мянган түхэригтэ захижа абһан байна.

Нөөсөлгын кассануудта мүн- гэ хадагалха гэшэ дайнтай холбоотой хэмжээ-ябуулгануудыг мүнгөөр хангаха нэмэлтэ арга- нуудтэй нэгэниинь болоно. Дай- най жэлнүүдтэ манай республи- кын ажалшад 8.565 мянган тү-

III. БМАССР-эй 1944 оной гүрэнэй бюджеттэй гаргашанууд

БМАССР-эй Арадай Комиссар- нарай Совет болбол 1944 оной бюджетээр 108.626,7 мянган түхэриг гаргашалха гэжэ баталан абһан байна. Тэрэнь 1943 ондо дүүргэгдһэн бюджет- хээ 17,4 процент үзүү ехэ болоно.

1944 ондо бюджеттэ нэмэжэ үгһэн мүнгэнһөө 13 миллион шахуу түхэригын манай рес- публикын социальн-культурна хэмжээ-ябуулгануудта номологдо- хо байна. Дайнай эхлэлһнһээ хойшо манай парти ба прави- тельство болбол, энхэ амгалан сагайхидал адли, илангаяа на- циональна республиканууд бол- ол областнуудтэй ажалшадтэй культурна эрилтэнүүд тухай угаа ехэ анхарал оролдолго гаргана.

Дүн хамта 9,5 миллионһоо дээшэ түхэриг арадай гэгээрэлэй албан газарнуудыг үргэдхэхэ хэрэгтэ зориулагдана. Хэрбээ 1941 оной һүүл багта манай республикада 496 нургуулинууд бин байгаа наа, мүнөө жэлдэ 529 болохо юм. Эдэ нургуули- нуудыг барижа байхын тулада 26,3 миллион түхэриг гаргашал- хаар хараалагдаа.

Библиотекэнүүд, культурын байшанууд, ушналгын болон

Арадай ажахыда мүнгэ үгэлгэ

1944 ондо манай респу- бликын арадай ажахыг сааша- дань хүгжөөхэ зорилгонууд бол- бол ажаүйлэдбэридэ болон ком- мунальна байра барилгада нил- лээд ехэ мүнгэн зөөри гарга- шалхыг эривэ. 1944 оной Бур- ят-Монгол республикын бюджет- дээр арадай ажахыда 9.938 мянган түхэриг байхаар хараал- на, тэрэнь 1943 онойхиһоо 18 процент ехэ болохо юм.

Бюджетээр номологдоһон мүн- гэн зөөри хадаа нимээр хубааг- даха байна гэбэл: бүхы дээрээ арадай ажахыда 1943 ондо 8.377,0 түхэриг гаргашалагда- һан байгаа наа, 1944 ондо 9.937,0 түхэриг хараалагдана. Тийхэдэ хүдөө ажал 4.384,0 түхэриг гаргашалха байна, тэрэ- нь недондонойхиһоо 34,7 процент ехэ болохо юм; комму- нальна ба байра барилгада 2.470,0 түхэриг гаргашалагдаха юм, тэрэнь 1943 онойхиһоо 37,0 процент үзүү ехэ болоно.

Тэрэньһээ гадна ажахын ор-

хэригөө нөөсөлгын кассанууд- та хадагалһан байна. Энэ саг соо арад зондо 14.012 мянган түхэ- ригтэй шүүбэринүүд ба түрөсө- нуудыг түлэгдэбэ, гансахан 1943 оной турша соо 4.724 мянган түхэригтэй шүүбэринүүд түлэгдһэн байха юм.

Нүхэд депутатууд! 1944 оной мүнгэн сангай хараалгын хэм- жээн недондо жэлэйхиһээ нил- лээд ехэ байна, тиймэһээ түс түсэбыг гүйсэдхэхын тулада ажалшадтэй депутатуудтэй Совет- дүүд ба мүнгэн сангай эмхи зургаанууд эмхидхэлэй хүдэлмэ- ри ехээр ябуулха уялгатай, ма- най республикын бүхы эрхэтэд ба үйлэдбэрийн газарнуудтэй зүг- һөө гүрэндөө мүнгэ оруулаха уялгануудыг болзөр соонь дүүр- хэ ябадалыг туйлаха ёһотой- бди.

Коммунальна болон гэр бай- рын барилгада 1.474,0 мянган түхэриг хараалагдаба. Тийхэдэ городуудыг болон аймагай центрүүдыг культурна болбо- сон болгохо хэрэгтэ 504,0 мян- ган түхэриг гаргашалагдаха байна.

1944 ондо шэнэ барилга хэхэ программыг бээдүүлхын хажуу- гаар арадай ажахын гол ехэ фонднуудыг нэргээн бодхоохс болоно. Энэ жэлдэ капитална захибарилгада 2.550,0 мянган түхэриг хараалагдаһанхай.

Үлгэрэгшэ жэлдэ гэр байра- нуудтэй барилгада номологдоһон мүнгыг гаргашалха тушаа ай- хабтар ехэ эрилтэ табигдаһанхай байгааһыг наань. Улан-Удын Горсоветтэй Исполкомой комму- нальна таһаг хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй байшоо.

Хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ зориулагдһан гаргашанууд

1944 ондо республикын бюд- жеттэй ёһоор хүтэлбэрилхы аппа- радыг барилхын тулада 18.017 мянган түхэриг хараалагдаба.

Хүтэлбэрилхы хэрэгтэ гарга- шалхадаа үшөө олон янзын бу- руу юмэ таралаг байһыень тэмдэгтэ шухала. Штат болон салин тогтооходоо, предирити- нууд болон элдэбн организаци- нуудтэй ажахын ба захиргаанууд- тай гаргашануудтэй сметэ батал- хадаа 1943 ондо финансова ор- ганууд хэдэн зуугаад мянган түхэриг үзүү ехэ мүнгэ хараал- һан ба гаргашалжа байһыень элрүүлһэн байха юм.

Мүнөө жэлдэ Наркоматуудтэй болон советскэ организацинуудтэй хүтэлбэрилхы аппаратта мүнгэн зөөри гаргашалхадаа ёһо гури- мыг хүсэд сахижа, арбилха ал- маха заабаринь наринаар дүүр- гэхэ хэрэгтэй.

IV. Тоо бүридхэл, тоосоо ба финансова шалгалта

Танай үзэмжэдэ ба баталам- жата табигдаһан бюджет болбол арадай ажахы болон культура болбосоролгой хэрэгтэ ехэһэн мүн- гэ гаргашалхаар хараална. Тиймэ хадань номологдоһон мүнгыг таатай хайнаар ба ашагтай тунһатайгаар хэрэглэхэ, мүнгэн зөөридэ тон нарин тоо бүридхэл хэхэ болон хямгадал табиха гэшэ айхабтар шухала удхатай байна.

Тийхэ зуура бюджеттэй тоо бүридхэл болон тоосоо хэхэ ябадал хэдэн олон предирити- нуудта, ажахын организацинууд- та болон колхозуудта мүү бай- һан заанда.

Предиритинуудта, албан га- зарнууд болон колхозуудта тоо бүридхэл болон тоосооной хэрэг мүү байһан шалтаганыннь юун бэ гэхэдэ: тоо бүридхэлэ бухгал- терекэ хүдэлмэрилэгшэд эрдэм мэргэжэл багатай байба, тиймэ байтарынь предиритинууд, ал- бан газарнууд болон советскэ организацинуудтэй хүтэлбэрилэг- шэдэй зүгһөө энээн тухай хүсэд анхаралаа табиһагүй.

Тиймэ хадань тоо бүридхэлэ кадрнуудыг бэлдэхэ хэрэгыг хайжаруулха тон шухала бай- һаныннь элривэ. Наркоматууд болон албан газарнууд өһөдын- гөө тоо бүридхэлэй кадрнуудыг бэлдэхэ ба дахиад нурган бэлдэ-

хэ тухай тон ехэ анхаралаа та- биха зэргэтэй.

Мүнгэн ба материална зөө- ринуудыг гаргашалхын хойноһоо финансова контролне улам шангаар табиха гэшэ айхабтар ехэ удхатай. 1943 ондо аймаг- туудтэй, сомонуудтэй бюджетүү- дыг болон бюджеттэ албан га- зарнуудта 300 гаран шалгалта хээд үзэхэдэ: бюджет соо ороо- гуй нэмэлтэ олзонууд 3.700,0 мянган түхэриг элрүүлдэгдһэн ба 111,5 мянган түхэриг үрил- тэ ба хулгайда орохоо байһанаа бусаагдаа һэн. Эдэ бүхы ушар байдал дээрһээ харахада, хэдэн олон бюджеттэй организацинууд болон ажахын органуудта гүрэн- нэй мүнгэ болон материална үлгэ зөөринуудыг хадагалха ба тоосонь бүридхэлэ ябадал мүү байһыень гэршэлнэ гэшөө. За- рим наркоматууд болон управле- нипүүдтэ финансова хямгадал шалгалта табиха ябадалыг тоо- долгүй зантай. Нигэжэ хямгадал шалгалта табиха хэрэгтэ нимэ муугээр халдажа яабашыг боло- хгүй. Наркоматууд болон нютаг- нютагуудтэй советскэ органууд финансова хямгадал шалгалтыг шангалха тухай анхаралаа та- биха ёһотой.

V. Аймагуудтэй, городуудтэй, поселогуудтэй болон худөө нютагуудтэй бюджетүүд

Бурят-Монгол АССР-эй айма- гуудтэй, городуудтэй, поселогуудтэй ба худөө нютагуудтэй 1944 оной бюджет олзын талаар 82.284,7 мянган түхэриг ба гаргашын талаар 78.990,4 мянган түхэ- риг байхаар хараалагдаа. Айма- гууд болон городуудтэй бюджет- дүүдтэй нийтэ гаргашалха соци- ально-культурна хэмжээ- ябуулгануудта 59.242,1 мянган түхэриг гаргашалагдаха юм, тэрэ- нь бюджеттэй 75,5 процент болоно.

Энэ жэлдэ арадай ажахыда мүнгэ гаргашалха хэмжээ, бюд- жетээр 7.355,0 мянган түхэриг байха юм гэгдэбэ. 1944 ондо нютаг нютагуудтэй бюджетүүдыг ямараар тааруулһан байнаб гэ- хэдэ обородоо абтаха налогһоо, гүрэнэй урьһаламжанууднаа, улад зонһоо абтаха олзын налог болон худөө-ажалай налогһоо орохо процентнуудыг амьлар- амьарайннь тааруулжа зохиёһон байһабди. Энэнтэй зохицдуулан нютаг нютагуудтэй советүүд доо- до шатынгаа бюджетүүдыг тийг- гэжэ тааруулха ёһотой.

Нүхэр депутатууд! 1944 ондо Бурят-Монгол Автономно Совет- скэ Социалистическэ Республи- кын гүрэнэй бюджетдыг амжал- татай хайнаар дүүргэхэ гэшэ дайсанаа дууһан дараха сагыг дүтэлүүлхэ болоно, тэрэ хадаа советскэ газар дээрһээ немецкэ булчтарагшадыг намнажа хал- гааха гэдһэн тэмсэлэй хэрэгтэ айхабтар ехэ туһа нэмэри боло- хо юм. Бурят-Монгол ардгерон- ческа ажал хэхэ ба хүсэ ша- далаа зангиндан гаргажа, респу- бликынгаа материална мүнгэн зөөринн баялгыг улам саашань ехэ болгожо, агууехэ полководец ба манай багша Сталинтай хү- тэлжэ байһан властын баясха- ланта хуужуун үзэрыг түргэнөөр ерүүлхэ болоно. (Нэрэмэ альга ташалган).

БАЙН ҮҮСХЭЛ

ХОРИН дунда хургуулин эдибхитэй 200 гаран хурагшад өффидыншөө багшанаарай хүтэлбэри доро хаяхан воскресник эмхидхэжэ хургуулидаа 700 кубометр түлээ отолжо бэлдэбэ.

Энэ шухала хүдэлмэридэ хурагшад Шулцов, Воскобойников, Степанов, Добуев, Балбаров ба бусад эршэмтэйгээр хүдэлмэ-

рилжэ үдэр соогоо 2,5—2,5 кубометр түлээ хурхидажэ сажан болгон табиһан байна.

Тэрэнтээ гадна тус хургуулин хурагшад фронтовигуудай бүлэнэртэ туһаламжа болгон өффид хоорондоо 86 малгай, 120 бээлэй, 1,600 түхэриг мүнэгэ, мүн элдэб хубсаага суглуулжа туһалаба.

Ст. ПОПОВ.

120 хурьга тэжээнэд

ЗЭДЫН аймагай Шириповскэ эхин хургуулин хурагшад Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-е шэфтээ абажа 120 толгой хурьгадые гэртээ өффидыншөө хүсбэр тэжээжэ байна. Мүн тус колхозой шубуунай фермые Бзянска эхин хур-

гуулин хурагшад шэфтээ абаба. Тэрэшэлэн Үшгэтэйи, Геденскэ эхин хургуулин хурагшад колхозой хурьгадые шэфтээ абажа нэгэшье хоролтоггүйгээр тобир таргансар тэжээжэ байна.

М. СВИРЕЛКИНА.

Бидэнэр киномеханигууд болобди

ПИОНЕРНҮҮДЭН байшантай дэргэдэ киномеханигуудай кружокто городой хургуулинуудай 20 хурагшад хабалалсанабди. Манай кружогы, нүхэр Василий Михайлович Яковлев хүтэлнэ.

Би киномеханигай мэргэжэлдэ хураха ехэ үшинэй хүсэлэнгэй нэм. Тэрэ ханалаа дүүргэб. 2 жэл соо энэ кружокто хураал байхала мүнэгэ кино харуулха шалтай болоб.

Бидэ, эгээн түрүүн «Алоскоп» гэжэ киноаппарат үзэжэ эхилэ нэмди. Нүүдээрнэ «Ка-25» гэ-

жэ киноаппарат үзэжэ гараал, мүнөө манай кружокто Аркадий Соколов, Дарик Дамбаев, Миша Арсеньев, Арон Ельский гэгшэд ба мүн бишье эдэ аппаратауд дээрэ өффидэ хүдэлмэрилжэ үдэшэ бүхэндэ һонирхолтой кинофильмүүдые Пионерэй байшан соо харуулнабди. Кино харуулхага гадна эбдэрһэн аппаратаа һүүлэй үедэ өффидөө залжа хураһан байнабди.

Валерий УСАЧЕВ,
Улан-Удын 1-дэхи хургуулин 6-дахи классай хурагша.

Советскэ правительствын мэдүүлгэ тухай Черчилль юу хэлэнэб

ЛОНДОН, апрелин 4. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, английна премьер-министр Черчилль мүнөөдэр общиномудтай наһагада үгэ хэлэхэдээ Румыни тухай Гадаага Хэрэгүүдэй Аратай Комиссар Молотовой хэһэн мэдүүлгэ болбол союзнигуудай холбоо барисаатай байхын симагта хангалтатой үльгэр жэшээ болоно.—гэбэ.

Эдгар Гренвиль гэшиэ консультациин механизм хэр хайнаар хүдэлжэ байна гэжэ, премьер-министр тоолохо байнабта?—гэжэ асууба. Тинхэдэн Черчилль мартын 22 ба 29-дэ Иденэй үгэһэн харюуда нэмэхэ

юуя? намда үгы байна гэжэ харюусаба. Московскэ мэдүүлгэ тухай дурхаха зуураа Черчилль ингэжэ нэмбэ: «Молотовой хэһэн мэдүүлгэ гэшиэ имгата хангалтатой хайн үльгэр жэшээ мүн. Советскэ правительство угаа илдам хайнаар хандажа, тэрэ мэдүүлгы бидэндэ бэшгээр эртээнһээ эльгээһэн байгаа. Тингэ хадань бидэнэр баясанабди. Энэ мэдүүлгы улад зоной дунда тараагаабди. Тинг, тэрэ хадаа бидэнэй хамтаржа сэрэгэй хүсэ гаргаха ябадалда нилээд туһа хүргэхэ юм гэжэ найданаб»—гэбэ.

Гадаадын һонинууд

◆ Данин улад зон гитлеровскэ фильмуудые харуулжа байһан кино-театрнуудта ороногүй. Ньюса хэблэл газетэнүүдэй мэдээсэлэй ёһоор, Коппенгагенай 60 кино-театрнуудһаа 58-ниһинь немецкэ фильмуудые харуулхагүйбди гэжэ арсаһан байна. Эгээн дээрһэнэ, гитлеровскэ засагаархин киногой эээдтэ

бултадань нарадаа хоер неделһэнэ үсөөн бэшэ германска фильмуудые харуулагты гэжэ дуралхаба.

◆ Урда Франциин нэгэ нотагта айхабтар ехэ германска һомо хэрэгсэлүүдэй склад тэһэлгдээ. Тингэжэ тэһэрхэдэн 120 гитлероведүүд алагдаһан ба шархатаһан байгаа.

Үндэр ургаса туйлаха үргэн добтолгодо оролсогты!

Поли дээрээ гараба

ХЭЖЭНГЭ. (Телефоноор абтабэ). Дээдэ-Хэжэнгын сомоной «Зургаанай Зам» колхозой полеводческо гурбан бригада таригадаа бараг хайнаар бэлдэхэн байна. Тинг, эдэ бригаданууд 4—4 борной поли дээрээ гаргаад, газараа элдүүрилжэ захалба. Түрүүшын нэгэ үдэр соо 12 сараар 15 гектар газар борнойлогдоо. Хэжэнгын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ артель 6 борнойгоор 10 гаран гектар борнойло.

Тарилгада бэлдэхэлые шалгаха гүрэнэй комисси 18 колхозые шалгажа дүүргэбэ. Комиссиин дүнгөө харахада «Комсомол», «Ленинэй Зам» артелиүүд таригада хайн бэлдэхэлтэй байгаа. «Комсомол» колхозой 15 звеногой зарьманинь газараа үглөө мүнөөгүй борнойло эхилхээ байна.

М. НОРБОВЕВ,
А30-е даагша.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛБЭ

БИЧУРА. (Телефоноор абтаба). Апрельин 5-һаа аймагай олохон колхозууд газараа түүбэрлэн элдүүрилжэ эхилбэ. Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор 500 шахуу гектар газар борнойлогдоод байна. Харлантай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ артелиин хоер бригада 12 борной поли дээрээ гаргаа. Энэ түрүүшын гурбан үдэр соо 100 гаран гектар борнойлогдон байна. Борнойлгын эхилхэтэй хамта шанар сахил инспектор нүхэр Жигжитов поли дээрэ гаража, хүдэлмэри эхилэ.

Тэрэшэлэн Ворошиловай, Чапаевай, Круминай нэрэмжэтэ «Большевик» ба бусад колхозууд газараа түүбэрлэн борнойлодо эмхитэйгээр оробо.

Т. КРИВОЩЕКОВ,

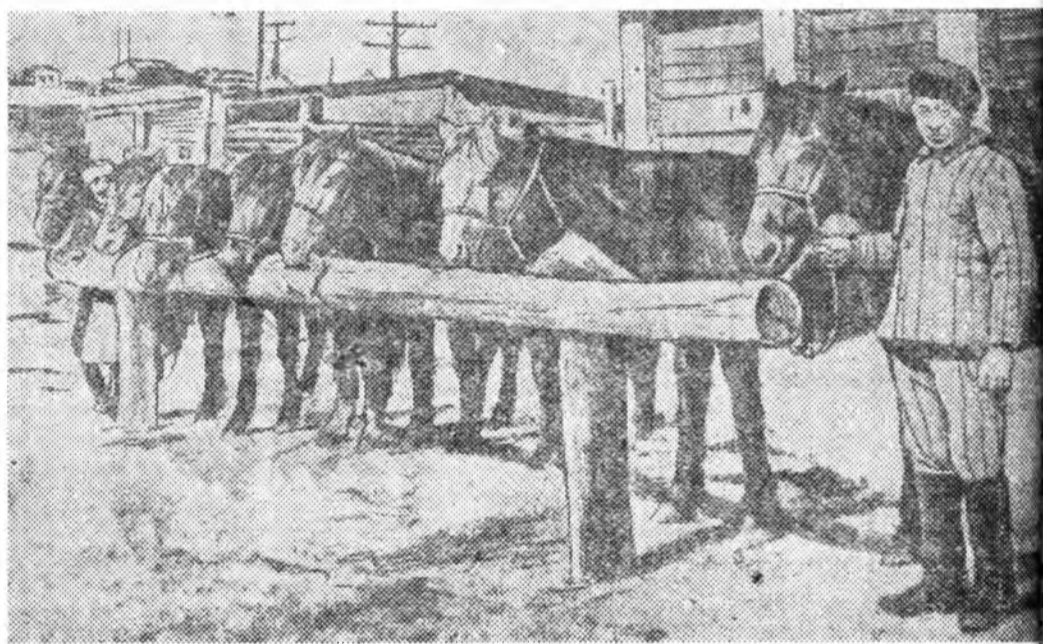
Ефремовскэ звено

Зайграйн аймагай колхозуудад комсомольско-залуушуудай 12 ефремовскэ звено эмхидхэгдэн байна. Ленинэй нэрэмжэтэ артелиин ефремовскэ звено даагша нүхэр Трофимова хүтэлбэрилнэ. Тус звеногой членүүд 50 гектар газар таһалжа абаад, тэрэнэе үтэгжүүлхын түлөө

4.000 тэргэ наг шэбхэ һэн, 25 центнер үнэһэн центнер шубуунай аргаар луулһан байна.

Тарилгынгаа хэрэгсэл бүгэдэнь түхээрһэн энэ гойхид хадаа газараа борнойлодо хэзээгүй орохоор бэлэн.

А. ЛЕБЕДЕВ

Улан-Удын архин заводой туһалбарин ажахын морид таригада ябахыгаа урда тэруулагдажэ байна.

Советскэ Союз дотор

300.000 трактористнууд

Краснодарска ба Ставропольска хизаарнуудта, Ростовско, Курск болон бусад область-нуудта хүдөө ажалай механизаторнуудай хургуулида, мүн МТС-эй дэргэдэхи курсануудта машинно-тракторна станцинуудта хэрэгтэй трактористнуудые

хурган гаргажа захалаа. Энэ жэлдэ дүн хамта 300.000 мэргэжэлтэд хүдэлмэрилэгшэд хургагдаха болоно.

Тэндэ тракторна бригадануудай бригадирнууд, комбайнернууд болон шофернууд хургадан бэлдэгдэнэ.

Курск городой ажалын нэргээгдэжэ байна

Курскын ажалшад түрэл городоо нэргээн бодхоохо тушаа угаа ехэ хүдэлмэри хэбэ.

Энэ жэлдэ бүри ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Мүнөө барилгын сезонй дүтэлжэ байһан

дээрһэнэ тус городто хэдэн зуугаад хайн дуранай барилгын бригаданууд бии боложо, тэндэ 2.000 гаран хүдэлмэришэд, албахаагшад болон гэрэй эзэн эхэ-нэрнүүд бэшүүлбэ.

«Красный Октябрь» фабрикын гаргаһан пианино

«Красный Октябрь» гэжэ ленинградска фабрикын маркатай пианино болон рояль үргэн олондо мэдэгдэхэ болоһон байгаа. Хоёр жэлһээ үлүү саг соо

забхарлалга хэһэнэйнгээ һүүлээр тус фабрика түрүүшын 25 инструмент гаргаба. Хоёрдохи квартал соо энэ фабрика үшөө 75 пианино бүтээжэ гаргаха юм.

Артистнууд тарилга кампанида гараха

Хэдэн зуугаад республика, областной ба гора театруудай уранхайханай гаданууд хабарай тарилга бэлдэхэ ба тэрэниие үнэ үедэ колхозууд, совхозууд МТС-үүдээр ябажа ерэхэ лада хүдөө нютагуудта хань.

(ТАСС)

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛАН

Гүрэнэй Бурят-Монгол хугжэмтэ-драмын театрын мүнөөдэр

АРАДАЙ ХУБУУ

7 картинатай хугжэмтэ дүрдэ Удашын 8 час 30 минут эхилхэ.